

Adalékok a nyelvi absztrakció kérdéséhez

Az alábbiakban két olyan szóval foglalkozom, melyek az absztrakt gondolkodás kialakulásának egy-egy jeles mozzanatát őrzik.

Az egyik ilyen szó a m. *boly* 'Haufe(n)', a másik az osztják (V.) *täyi* 'Ort, Stelle' szó.

I.

1. A m. *boly* 'Haufen' szó eredete az EtSz. és a SzófSz. szerint ismeretlen. A szóval más szerzők sem nagyon foglalkoztak, kivéve PAIS DEZSŐT (MNy. XL, 66 és XLIX, 494), aki a szót — mint addig ismeretlent — törökből magyarázza. (Erről l. még alább is.) Pedig a m. *boly* szónak már 1861-ből van finnugor megfejtési kísérlete: FÁBIÁN ISTVÁN egyik cikkében (MNyszet. VI, 127) szavunkat az osztják *pai* 'Hügel' szóval veti egybe. A magunk részéről úgy véljük, hogy FÁBIÁN ötlete érdemes a további vizsgálódásra.

2. A m. *boly* szóra vonatkozó, az EtSz.-ben közölt magyar nyelvi adatokat a következőkkel egészítem ki: R. (NySz.) *boly*, *bol* 'cumulus, acervus; Haufe'; N. (MNyszet. VI, 368) (Csik m.) *boly* 'zsombék, hangyaboj' (sic!); (SzamSz.) *bőj*, (-t, *bojok*) 'hangyaboly'; (OrmSz.) *boj*: *hangyaboj* 'hangya és tojása tömegben egy rakáson [és a vakondtúráshoz hasonló fészük, szállásuk]'; (SzegSz.) *bőj* (-t) 'nyüzsgő sokaság', *hangyaboj* 'hangyafészek, nyüzsgő hangyasereg'; (MNyj. IV, 175; Deregnő, Szlovákia) *boj* 'vakondtúrás'; (Andrásfalva—Kakasd) *boly* 'csomó', „Most egy *boly* szénát visszahúzott ő a buglyába” (az ÚMTSz. szíves szóbeli közléséből); valamint (ÉSz.) *boly* 1. 'Hangyaboly', 2. (átv., költ.) 'Sűrű tömegben egymás közelében élő, sürgő-forgó, nyüzsgő csoport'. — A szó előfordul földrajzi névként is, mégpedig Baranyában *Magyar-Bóly*, *Német-Bóly* (ma egy községgént: *Bóly*) formában s feltehetőleg valamely eredetibb 'halom, emelkedés',¹ esetleg 'ember-csoport' jelentéssel (l. PAIS: MNy. XLIX, 494—5).

3. Nézetem szerint a m. szó összetartozik a következő osztják szóval: (KARJ.—TOIV. 659)² V. *pájš*, (tbsz.) *páját*, (birt. szrag. egysz. 1. sz.) *pájam*, Vj. *pája*, Trj. *pájš*, (tbsz.) *páját*, (birt. szrag. egysz. 1. sz.) *pájam* 1. 'Klumpen (Butter, Eis, Erde, Brot u. a., z. B. gefrorenes Bündel Fische)', 2. 'Klumpchen (im Mehl)', 3. 'Stück', 4. 'Kloss', 5. 'Klösschen', 6. 'Haufen', 7. 'Menge', 8. 'Bündel (Heubündel, mit dem die Öffnung des Tschuwals — in

¹ *Bóly* község a Pécs és Mohács közötti útvonalon, jellegzetesen dombos vidéken terül el. — G. J.

² Cikkemben az obi-ugor szókat fonematikus átírásban közlöm.

der Winterwohnung — verschlossen wird)', 9. 'Ball', 10. 'zusammengeballte Masse (gefrorene Erde, Fische)', 11. 'Geschwür', 12. 'Klotz'; — 'КОМОКЪ'; V. (ТУЕРЈ.) *pəjə* 'КОМ, КОМОК, ГЛЫБА'.³

A szó hangalakja eredetibb (V., Vj., Trj.) **pāja* alakra megy vissza.

Az osztyákból talán idetartozik még a következő szó is: (KARJ.—TOIV. 654—6) V. (Vj.) *pāj*, (tbsz.) *pāj̄t*, (birt. srag. egysz. 1. sz.) *pījam*, Trj. *pāj* (*pāj̄t*, *pījam*); DN. *pāj*, (tbsz.) *pāj̄at*; O. *pāj*, Ni., Kaz. *paj* I. 1. 'Hügel, Anhöhe, hohes Ufer, Schneehaufen, Heuschober', 2. 'Insel', 3. 'Inselchen (im Wasser, Sumpf)', 4. 'wandernde Insel im Seen', 7. 'Wäldchen', 8. 'Wäldchen, kleines rundes Wäldchen auf dem Sumpf, od. Moor', 9. 'Haufen, Menge, Stoss' — 'куча; столъ; копна; островъ' stb.; II. 1. 'Donner, Gewitter', 2. 'Gewitterwolke' stb. V. (ТУЕРЈ.) *nāj* I. 'куча, грудa, ворох'; II. 'туча'. E szavunk eredetibb hangalakja **pāj* volt. (Az I. és a II. jelentés összetartozására vonatkozólag I. MUNKÁCSI, VNGy. I, 198; LIIMOLA: Vir. 1957: 195—7 stb.)⁴.

4. Mielőtt az etimológia további kérdéseire rátérhetnénk, előbb meg kell vizsgálnunk, hogy a két osztyák szó milyen összefüggésben van egymással.

A csak a keleti nyelvjárásokból ismert **pāja* szó -a hangja feltehetőleg kicsinyítő képző (l. a szó 'Klumpchen... Klösschen... Geschwür' stb. jelentését), de az is meglehet, hogy megőrzött szóvégi magánhangzó.

A két oszty. szó, a **pāj* és a **pāja* között, a jelentést tekintve, az összetartozás lehetséges. Hangalak szempontjából a magánhangzók között némi eltérés mutatkozik. Ez az eltérés azonban megmagyarázható: a szó az őosztyákban eredetileg veláris hangrendű volt, majd a *j* hatására a magánhangzó palatalizálódott (e jelenségre vonatkozólag I. STEINITZ, OstjVok. 130 stb.). A szó eredeti hangszínét mindenképp a **pāja* alak őrizte meg, amiben feltehetőleg része volt a ragozott (*pāj̄at*, *pāj̄am* stb.) alakok második szótagbeli magánhangzójának is⁵. A két osztyák szó csak abban az esetben tartozhat össze, ha az -a nem szóvégi magánhangzó.

5. A m. és az osztyák szók egyeztetésének jelentéstanilag már első látásra sincs akadálya: a jelentések nemcsak fő vonásaikban, hanem még egyes árnyalataikban is (vö. m. 'zsombék' ~ oszty. 'Inselchen im Sumpf, Wäldchen auf dem Sumpf od. Moor'; 'szénacsomó' stb.) teljes egészükben egyeznek egymással.

Ami a m. és az oszty. szó hangalaki egyezését illeti, a két szó megfelelésének szintén nincs akadálya: a m. szóbeljei *ly*, *l* és *j* ~ oszty. -*j*-; m. *b*- (< **p*-) ~ oszty. *p*-, m. *o* (*ó*) (< **a*) ~ oszty. **ā* (**a*) megfelelhetnek egymásnak. A m. és az osztyák szó hangtani egyezésének részletes igazolására itt nem

³ A szöszedetben levő *paja* alak sajtóhiba.

⁴ Az osztyák szóról másként nyilatkozik TOIVONEN (FUF. XVIII, 182—3, XXX, 359—61 stb.). Nézetére vonatkozólag I. COLLINDER, CompGr. 168; SKES. stb., különösen LIIMOLA: i. h.

⁵ ТУЕРЈОСКИН vahi-osztyák ábécés-könyvének (Букварь... 1958.) a 78. lapján van a következő mondat: Велит мѣх-алѣнкѣм пѣхтѣ пѣйнѣ пѣхли, aminek jelentése a mellékelt orosz fordítás szerint: 'Оленей какой-то черный комок пасет'. E szerint a vahi nyelvjárásban lenne egy *pəj̄* (átírva: *pāj̄*) 'комок' jelentésű szó. Az idézett mondat azonban szerepel a szerző nyelvtanának (Очерки... I. 1961) a 118. lapján is: велит чѣнчнѣ [helyesen: -нѣ] мѣх-алѣн-кѣм пѣхтѣ пѣјѣ пѣхлѣ. 'За оленями какой-то черный ком гонится'. E mondatban a kérdéses szó az előbbtől eltérő mondatbeli, és egyúttal szótári alakban fordul elő, ami a fentebb idézett *pāj̄* alak hitelét illetően óvatosságra int.

térünk ki, mert úgy véljük, hogy a m. és az osztj. szó rokonsága szélesebb körre is kiterjed s a felmerülő hangtani problémákat együtt fogjuk megvizsgálni. Arra gondolunk ugyanis, hogy az itt tárgyalt m. *boly* és az osztj. *päjs szóval összefügg a finn *paljo* 'viel' és a vele — nagyobbára kérdőjellel — egyeztetett vog. (AK.) *pöäl* 'dicht...' szó. (Az egyeztetés irodalmához l. Beitr. 98, 302; TOIVONEN: FUF. XV, 85, XIX, 133; STEINITZ, FgrVok. 59; COLLINDER, FUV. 46, CompGr. 153, 408; E. ITKONEN: UAJb. XXVIII, 61, 65; SKES. stb.).⁶

6. A m. szóval egyeztethető szók családja tehát a következő: ? v o g u l (KANNISTO, WogVok. 8) AK. *pöäl*, KK. *pöäl*, P. *präl*, AL. *pal* [!], ÉVag., DVag., KL., FL., Szp. *päl* 'dicht, dicht belaubt', (BAL.—VAHR.) É. пälъ 'густой (о лесе, траве)', | o s z t j á k *päja, ? *päj (l. fentebb) | f i n n *paljo* (adj., adv.) 'viel'; (SKES.) *p. rahaa* 'sok pénz', *p. kansaa* 'sok ember', *p-t kalat* 'sok hal', Agricola: „henelle *palio* synnit andexiannetan” [= mai finn] 'tämän monet synnit ovat anteeksiannetut' [ennek sok bűne megbocsátatott] stb., (RENV.) *paljo* id., *paljous* 'multitudo e. c. populi; Vielheit, Menge', (PAPP I.) *kansan paljous* 'néptömeg, néparadat, sokaság' stb.

A szóban fgr. *paljs alakot tehetünk fel (vö. COLLINDER, CompGr. 408; TOIVONEN: FUF. XV, 85 stb.)

A fgr. *-lj- hangkapcsolat megőrződött a finnben, a többi fgr. nyelvben pedig egybeesett az *l hanggal (vö. COLLINDER, i. m. 121). Ily módon a finn -lj-, a vog. -l és a m. *l (> *l*, *ly*, *j*) szabályos megfelelői egymásnak (vö. COLLINDER, i. m. 122; l. még Beitr. 302; TOIVONEN: FUF. XX, 82; STEINITZ, FgrKons. 37; stb.). Az osztj. szó -j- hangja másodlagos *l > *j* változás eredményeképp úgy jöhetett létre, hogy az óosztjákban (? obigorban) a fgr. *l-hang keveredett a fgr. *-*δ*'-hang képviselőjével, aminek az osztj. -j- (valamint a vog. -l- is) szabályos megfelelője (a kérdés irodalmához l. TOIVONEN: FUF. XX, 78 kk., különösen 82; COLLINDER, i. m. 109 kk. stb.). A m. szó képző *b*-hangja a szó belseji zöngés *l (*l*, *ly*, *j*) hatására bekövetkezett másodlagos zöngésülés eredménye (vö. LAKÓ: AAPJ. XVII, 21; RÉDEI: NytudÉrt. XXXVIII, 12 stb.).

Magánhangzó tekintetében elsősorban a vog. szó szorul magyarázatra. A szó nyelvjárási alakváltozatai — az AL. kivételével — ósvog. *ā hang folytatásai (vö. STEINITZ, WogVok. 176 kk.). Az AL. *a*, az *ā ~ *ā váltakozás eredménye (vö. STEINITZ, i. h. 313 kk.). Az ósvog. *ā a fgr. *a hangnak az -l- hatására létrejött másodlagos változata (vö. TOIVONEN: FUF. XV, 85; STEINITZ, FgrVok. 59 stb. — l. még SKES), ha a szó valóban idetartozik. Ennek azonban a szóvégi magánhangzók hiánya miatt is (vö. GULYA: NyK. LXII, 44—5) kicsi a valószínűsége. A m. szó *o*-ja ősm. kori zártabbá válás (vö. BÁRCZI, Hangt.² 37, 76), az *ō* változat pedig pótlónyulás fejleménye (BÁRCZI, i. m. 64; l. még: UÓ., i. m. 68).

A fgr. szó (konkrét) eredeti jelentése 'Hügel' lehetett, ebből fejlődött ki a 'Bündel-Haufen', majd a 'Menge', s a 'viel' jelentés.

⁶ A finn *paljo* 'viel' szóval többen (MUSz. 493; TOIVONEN: FUF. XV, 85, XIX, 133; STEINITZ, FgrVok. 59; COLLINDER, FUV. 46, CompGr. 153; stb.) egyeztetették a cser (WICHM., Tschertexte 87) KH. *pü-lä* 'ziemlich viel, recht viel' szót. Az egyeztetésnek hangtani nehézsége van (l. E. ITKONEN: UAJb. XXVIII, 65; l. még UÓ.: FUF. XXXI, 250; l. még: SKES.). — A fgr. szók szam., jukagir stb. egyeztetésének a kérdésére (ГОМБОЦЪ NyK. XXXII, 203; Beitr. 98, 302; RÄSÄNEN: Vir. 1947: 172; BOUDA: UAJb. XXV, 167; COLLINDER, i. h.; J. ANGERE: Vir. 1959: 406 stb.; — l. még: E. ITKONEN: UAJb. XXVIII, 61) nem tértünk ki.

A 'dicht' és a 'viel' jelentéstani összefüggésére vonatkozólag l. m. *sok* ~ oszttj. (KARJ.—TOIV. 931) Kr. *σοχ* 'buschig, dichtbelaubt (Baum)', (PAAS.—DONN. 2250, 2334) J. *spw* 'dicht, fest', Ko. *σοχ* 'dicht'; zürj. (WUo.) Lu., I., Ud., P. *tšek* 'dicht (Kamm, Wald), dicht wachsend' (pl. erdő) stb. (vö. NyH.⁷ 28 stb.).

További jelentéstani párhuzamul l. m. *halom* 1. 'a föld felszínén a dombnál rendszerint kisebb kiemelkedés, földhányás', 2. 'összerakott v. egymásra hányt tárgyak, testek összesége; halmaz, kupac', 3. 'vminek a szokottnál nagyobb mennyisége; nagyon sok' (vö. ÉSz.); *csomó* 1. 'összerakott, összefogott, vmi. módon összeverődött tárgyakra összesége, tömege; halmaz, halom (pl. gabonakévékből rakott kereszt)', 2. 'olyan sok tárgy v. személy, hogy mindjárt nagy száma v. tömege ötlük szemünkbe; jókora mennyiségű', 3. 'nagyon sok v. elég(gé) sok' stb. (vö. ÉSz.); latin (MENGE) *acervus* 'Haufe', 'Masse', 'Menge'; német (HALÁSZ) *Haufen* 1. 'halom, halmaz, rakás', 2. 'sokaság, tömeg, egy csomó ember' stb., orosz (HADR.—GÁLDI²) *ворох* 1. 'rakás, halom, kupac', 2. (nagy) csomó; sok, rengeteg'; *куча* 1. 'rakás, kupac, halom, domb', 2. *муравьиная* ~ 'hangyaboly', 3. 'csomó, sereg, csapat' stb.; *гуча* 1. 'felhő', 2. 'rengeteg (sok), töméntelen' stb.

7. A felsorolt — s a még sorolható — jelentéstani párhuzamok véleményem szerint meggyőzően igazolják a m., és a vele kapcsolatba hozott finnugor szók összetartozását. Ezért a m. szónak törökből való származtatását (MNY. XL, 66 és XLIX, 494) el kell vetnünk.

II.

1. Vahi oszttják nyelvtanulmányom készítése közben lettem figyelmes a (V.) *tāγi* 'hely; Ort, Platz, Stelle' jelentésű szó kétféle használatára. A szó megvan KARJALAINEN szótárában (KARJ.—TOIV. 976b) is, sőt ezen túlmenően valamennyi származtató oszttják nyelvi feljegyzésben.

2. A szó első jelentése 'hely; Ort, Platz, Stelle', ami kétségt kívül kitűnik a következő, gyűjtéséből származó példamondatokból: *il nowānā tim tāγinā jānk wāljān* 'régén ezen a helyen [egy kiszáradt folyómederről van szó] víz volt'; *tom tāγi močāt mēnlēm* 'addig a helyig megyek'.

A *tāγi* szó azonban előfordul más mondatokban is, ahol jelentését már nem lehet pusztán a 'hely; Ort, Platz, Stelle' szókkal megadni.

Például: 1. *lopāltā tāγi* 'horgászás', [*lopāl-* 'horgászik']; 2. *mēnpūlkāli lulpānītā tāγi kolēntāyalōy* 'mi hallgattuk a madarak éneklését', [*lulpāni-* 'énekel']; 3. *mā il-ālintālēm iyna mēnt nuγ-litā tāγi anta wutama* 'én lefekszem, [hogy] ne lássam (part. + birt. szrag. egysz. 1. sz. + lativuszrag), [amint] a medve engem fölfal', [*nuγ-li-* 'fölfal, megész']. Példáinkat kiegészíthetjük KARJALAINEN (i. h.) anyagából vett példamondatokkal is: 4. *kānčāγsātā tāγi. tōnāmtīm* 'я умею писать', [*kānčāγsā-* 'ír(ni)']; 5. *wonta mēntā tāγāja jōytās* 'metsään menoaika tuli' [*mēn-* 'megy'], azaz: 'erdőbe menő idő (lativusz) jött'; 6. *līsāγtīt tāγi sātwal naurun hohotus* kuuluu' [*līsāγ-* 'nevet'], azaz: 'nevetése hallatszik'; 7. (i. m. 53a) *tā löγās eņāmtāl tāγi jōy* 'lak-

⁷ A szótárban levő *joγtās* alak sajtóhiba (l. helyesen a 152. lapon).

kasi k a s v a m a s t a' [e₁em- 'növekszik'], azaz: 'n ö v e k e d é s e a b b a - m a r a d t'. Néhány példát találtam más forrásokban is:⁸ 8. (PRASZ., 4) қәтқәлтә тәхыя кәстрә 'бежать на каток'; 9. (PRASZ. 10) йәмәх йәтә тәхы тәявәл 'могут лечиться' [tkp. 'jóvá lenni (ha a йәтә esetleg йәтә helyett van, akkor; 'levő') helyet bír' (az orosz szerint 'bírnak', ami szintén lehetséges)]; 10. (Ocs. 100) әл јисә, қат вәлаң тәҫы, мәтәли мәнә јөвәл. 'Не плачь, здесь место с признаками старого жилья, кто-нибудь к нам еще может прийти.'; 11. (Ocs. 111) т'у пырнә мәннә јоҫ тумы тәҫы нә әјнәм јәҫ нәдәқалт. 'После, когда я ее привез домой, все обрадовались.'; 12. (Ocs. 114) сәвсә ики а мәсмал тәҫы ја тәҫпә қытәс. 'Дед Сывсы где сидел, там и остался.' stb.

A példák számát szaporíthatnánk, de már az eddigiekből is láthatjuk, hogy e mondatokban a *täygi* 'hely...' szónak valamely átvitt értelemben való használatával van dolgunk.

3. Ha a példák sorát alakilag elemezzük, azt látjuk, hogy a *täygi* szóval kapcsolatos szó szerkezet első tagja mindig valamely igenév, melyhez olykor birtokos személyrag is járulhat (l. a 6., 7., 10., 11. és a 12. példamondatot). E szerkesztésmód az egész osztják nyelvterületen ismeretes (vö. STEINITZ, OVdE. II, 82; l. még a különböző osztják szótárkiadványokat).

STEINITZ (i. h.) szerint a *täygi* (Syn. *täyga*) szó 'dient oft zur Bildung von substantivierten Verbalnomina'.⁹ Az osztják igenév + *täygi* típusú szerkezet funkcióját vizsgálva feltétlen figyelmet érdemel az a tény, hogy használata teljes mértékben azonos a magyar -ás ~ -és, elvont cselekvés, történést kifejező deverbális névszóképzővel. (A m. -ás ~ -és képzőre vonatkozólag l. A mai m. nyelv rendszere I, 372). E megállapításnak az 5. sz. példamondat sem mond ellent. Ennek szó szerinti fordítása ugyanis nem „metsään menoaika tuli”, hanem 'erdőbe menésre jutott',¹⁰ melyhez az 'idő' fogalom csak a külső nyelviező segítségével értődik hozzá.

A szerkezet funkciója kialakulásának a folyamata világos: 'halászó hely' → a halászó helyen végbemenő cselekvés → 'halászás', mint elvont cselekvés, történést.

4. A *täygi* szó előfordul néhány állandó jellegű szókapcsolatban: 1. *mätä täyğa ja päni!* 'tedd valahová!' [*mätä* 'valami, valamilyen'; 'valahová': tkp. 'valami helyre'], 2. *mätä täyginäpä antä käsli timint äjni!* 'Sehol (tkp. valami helyen sem) találni (pass.) ilyen kislányt!'; 3. (KARJ. — TOIV. 377a) *mä mätätäg antä kolyaläm* 'я ничего таково не слыхаль' [*mätätäg* = *mätä täygi*]; 4. (uo. 583a) *mätä täy antä nämlä ytdwän-li* 'ethän vaan mitään unohtanut, чего не испомнишь-ли'; 5. (Bukv. 118) *Mөхә тәхы нә* 'тим вайхәт вәлвәлт?' 'Где живут эти птицы?' [*mөхә* 'mi, milyen'; 'где': tkp. 'mi helyen'] stb. 6. (Ocs. 100) *mä мәнтим сәмүләмнә т'и тәҫы әјнәм* 'вуғалым. 'Я своими глазами все это видел'; 7. (uo. 108) *қојнә төңәмты т'у тәҫы, мөүө сәҫы ропылта қәнәтә масвәл тол'кјјапа...* 'кто знает о том, каково попадать на работу в Тольки...' ['о том': tkp. 'az(t)' a hely(et)]; 8. (u. o. 106) *т'у тәҫы паттә јелнә вәлҫәл* 'это было осенью' stb.; 9. (Prasz. 20) *әјнәм тәхынә* 'всюду' [tkp. 'minden helyen'] stb.

⁸ PRASZ. = P. ПРАСИНА, Русско-хантыйский (ваховский) постатейный словарь. Leningrad, 1959; Ocs. = Н. И. ТЕРЕШКИН, Очерки... I. Ваховский диалект. Moskva — Leningrad, 1961; Bukv. = Уб., Букварь... Leningrad, 1958.

⁹ En ritkítettam. — G. J.

¹⁰ A *wontä män-* 'erdőre megy' kifejezés értelem szerinti jelentése: 'vadászik'.

A *täγi* 'Ort...' szó e szerkezetekben valamely névmással (*matä, mēxä, ti, tu, əjnäm*) együtt szerepel, s fejez ki az 'Ort...' jelentéstől eltérő, elvontabb tartalmat. Az 'Ort...' → (elvont) 'valahová, sehoh, semmi (ilyen), semmi, hol, ez, (az) stb.' jelentésváltozás kialakulásának a folyamátát tükrözik a következő mondatok: 10. (Ocs. 103) *эпымнә т'у тәγы теңәмты пәни т'у көл атвәл...* 'Отец эти места знал и говорит так...'; 11. (u. o., 110) *ән'ипилнә жәм тәγыл нүү листә...* 'Сестра его хорошие места [у шуки] сьела...'. Különösen tanulságos a 10. és a 7. példamondat egybevetése: 'ismeri a helyet (értsd: folyót!)' és → 'ismeri a „helyet” (azaz: lehetőséget, módot, „aszt”)''. Végső soron itt is ugyanazzal a 'hely' → 'vmely helyen végbemenő, helyhez fűződő vmi' asszociatív kapcsolattal van dolgunk, amely a 3. pontban ismertetett igeneves szerkezet kialakulásához vezetett.¹⁰

5. Végül W. STEINITZ szíves levélbeli közlése nyomán megemlítek két összetett szót, melynek második tagja minden bizonnyal a (V.) *täγi* 'Ort...' szó: 1. (KARJ.—ТОIV. 170a) *Кг. jəmtäχ* 'Eigentum, Habe' (uo. 975a: 'Eigentum, Gut') [*jəm 'gut'*], *j. är täjt* 'hänellä on paljon omaisuutta'; 2. (u. o. 226b) *Vj. wä. čäγi* 'родня, die Verwandten (durch die Frau, durch Verheiratung der Schwester des Mannes)' [= *wä. n* 'kurz, nahe'; -*čäγi* = *čäγi* < *täγi*; a *t* > *č*-változás a *wä. n*-jének a hatására].

E két összetételben a (V.) *täγi* 'Ort...' szó jelentése a magyar *-ság/-ség* absztraktum-képzővel azonos: 1. 'jószág (~ jószág)', 2. 'rokonság'.¹¹

*

Anélkül, hogy a magyar *-ság/-ség* képző és eredete bonyolult kérdésének a tárgyalásába bocsátkoznék, megemlítem, hogy nézetem szerint a magyar képző is az osztj. (V.) *täγi* 'Ort...' szó fejlődéséhez hasonló módon jöhetett létre.

GULYA JÁNOS

¹⁰ Hogy egy konkrét hely és az ott lejátszódó cselekvés (gondolkodás stb.) között lélektani kapcsolat lehetséges, azt saját tapasztalatom is bizonyítja: egy-egy számomra nevezetes hely, utca stb. újbóli meglátása számtalanszor idézett fel bennem már gyakran elfelejtett, ott lejátszódó eseményt, sőt még ott támadt gondolatot is.

¹¹ Az Ocs. 105. lapján találtam ezt az érdekes mondatot: *чōкин масқога тәγы илә кәссәм...* "Едва некоторое расстояние пробежал..." Sajnos, a *масқога* szó pontos jelentését egy forrásból sem ismerem. Az Ocs. szótár adata: *масқо* 'некоторое время' sem nyújt biztos támpontot (az *-a* lativus lenne?). Ezért a mondat értelmezésétől el kell tekintenünk.